

Toespraak bij de presentatie op de Noorderbegraafplaats, 17 juli 2009

Dames en heren,

In juli 1943 hadden drie bombardementen plaats op Amsterdam-Noord. Deze waren gericht op de vliegtuigfabriek van Fokker aan de Papaverweg.

Het eerste bombardement werd uitgevoerd door de Amerikaanse luchtmacht, op 17 juli 1943, nu precies 66 jaar geleden. Door verschillende omstandigheden vielen de bommen die voor Fokker bedoeld waren toen echter op de omliggende woonwijken, waardoor 185 burgers het leven verloren. De Fokkerfabriek werd door niet één bom getroffen.

Om die reden werd de luchtaanval van 17 juli op 25 en 28 juli herhaald, toen door Engelse en Franse squadrons van de Royal Air Force. En ook daarbij vielen er in de wijken slachtoffers.

In totaal kwamen als gevolg van de drie bombardementen 206 burgers om het leven. En één Duitse militair - ook een mens die telt.

Het is te begrijpen dat deze bombardementen voor een betrekkelijk kleine en gesloten gemeenschap als Amsterdam-Noord een ramp betekend hebben die diep in het leven van de wijkbewoners heeft ingegrepen en die van tijd tot tijd nog steeds emoties teweeg brengt.

Het is daarom verheugend dat het Stadsdeel Noord bereid is geweest een onderzoek naar de drie bombardementen van juli 1943 mogelijk te maken.

Het bleek al snel dat het voor het onderzoek essentieel was om volledig terug te gaan tot de oorspronkelijke bronnen uit die tijd, waaronder de gedetailleerde bombardementsrapporten uit de Engelse en Amerikaanse archieven. Hierdoor kon nu voor het eerst de gang van zaken rond deze bombardementen nauwkeurig worden gereconstrueerd.

Zo konden onder meer de reden voor deze luchtaanvallen en de oorzaken waarom de woonwijken door misworpen getroffen werden, duidelijk en volledig aan het licht worden gebracht. Ik vertrouw erop dat dit voor veel mensen, onder wie overlevenden van de bombardementen, nabestaanden van de slachtoffers en andere geïnteresseerden van waarde zal zijn.

Maar daarnaast zijn deze bombardementen ook in ruimere zin van historisch belang, omdat de ernstige gevolgen ervan voor de geallieerden de directe aanleiding zijn geweest om hun bombardementsbeleid ten aanzien van bezet gebied te veranderen.

Wat preciezer gezegd was het zo, dat de rampzalig uitgevoerde bombardementen op Amsterdam-Noord voor de Nederlandse regering in Londen de druppel waren die de emmer deed overlopen. Er waren in de maanden ervoor ook al meermalen ernstige misworpen voorgekomen die veel Nederlandse burgers het leven hadden gekost. En de regering was nu niet langer bereid om dergelijke catastrofale ongelukken nog langer te aanvaarden als gebeurtenissen die in oorlogvoering nu eenmaal voorkomen. Zij maakte daarom bij de geallieerden ernstig bezwaar tegen een voortzetting van de toegepaste manier van bombarderen, namelijk vanaf zeer grote hoogte. In het geval van Amsterdam-Noord waren de bommen vanaf niet minder dan ruim 6 ½ kilometer hoogte afgeworpen.

Maar los daarvan zagen ook de geallieerden zich, na een reeks van dergelijke bombardementen die in Nederland, België en Frankrijk inmiddels aan vele honderden burgers het leven hadden gekost, nu dringender dan ooit tevoren voor de noodzaak gesteld hun tactiek van bombarderen te wijzen.

Een normaal mens - dat wil zeggen iemand die niet behept is met een ongezond grote dosis historische interesse - zal het misschien wrang vinden als ik zou bekennen dat ik dit onderzoek, ondanks alle verschrikkingen die erin voorkomen, met bijzonder veel plezier heb uitgevoerd.

Laat ik daarom maar volstaan met te zeggen dat het een buitengewoon boeiend onderwerp was, waarvan dankzij het intrigerende authentieke bronnenmateriaal ook een heel dynamisch en pakkend boek te maken was. Bovendien bleek er na het nodige speurwerk ook veel prachtig beeldmateriaal te zijn, waardoor de mogelijkheid ontstond het verhaal rijk te illustreren en zo heel aanschouwelijk te maken. Als in een film bijna.

Om in zulke gunstige omstandigheden te mogen werken, en dankzij het uitstekende materiaal én de stimulerende medewerking van mijn uitgever de kans te krijgen om werkelijk iets moois te maken, was natuurlijk een voorrecht. Ik hoop dat de lezer het enthousiasme waarmee ik mijn werk heb gedaan in het boek zal terugvinden.

Dank u wel.